

УДК 37.032:371.4

DOI: 10.12958/2227-2844-2021-6(344)-1-159-170

Імерідзе Максим Борисович,

кандидат педагогічних наук, докторант
Національного університету «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна.
Max.imeridze@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-1249-5018>

Бужина Ірина Вячеславівна,

доктор педагогічних наук, професор, професор
кафедри сімейної і соціальної педагогіки і психології
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна.
bugina.irina@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-7455-2794>

Грищенко Світлана Владиславівна,

доктор педагогічних наук, професор, професор
кафедри соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук
Національного університету «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна.
intensiv3000@meta.ua
<https://orcid.org/0000-0002-7981-3578>

**ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ТА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ЗРІЛОСТІ ЗДОБУВАЧІВ
ОСВІТИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

В умовах входження України в європейський освітній простір нагальним є розв'язання проблеми підвищення якості навчальних занять з фізичної культури у закладах загальної середньої освіти. Особливого значення набули засоби формування культури рухів, оздоровлення, корекції фігури, нормалізації діяльності всіх органів і систем організму для застосування під час фізкультурно-оздоровчих занять із фізичної культури. Посилює актуальність досліджуваної проблеми залучення здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти до регулярних занять руховою активністю, психологічного розвантаження, компенсування позитивних емоцій, оптимізації спілкування з оточуючими й організації змістовного дозвілля.

В нашому дослідженні будемо спиратися на визначення сучасних вітчизняних науковців С. Грищенко та Т. Грузевич, що наголошували на важливості громадянської зрілості та відповідальності учнів закладів

загальної середньої освіти в освітньому процесі: формування готовності учителів до виховання громадянської зрілості та відповідальності здобувачів освіти особливо старшої школи; «забезпечення кооперації зусиль педагогів, батьків, громадських організацій щодо виховання і самовиховання громадянської зрілості та відповідальності здобувачів загальної середньої освіти; розвиток дієвих органів учнівського самоврядування та залучення до участі в них вихованців; включення до змісту програм навчальних предметів тем та питань щодо громадянського виховання здобувачів загальної середньої освіти» (Грищенко, 2019, с. 165; Грузевич, 2021, с. 329).

В ході нашого дослідження з'ясовано, що традиційно організований процес формування громадянської зрілості здобувачів загальної середньої освіти старших класів не забезпечує цей процес повною мірою на основі національних традицій, а потребує поєднання із здоров'язбереженням через збільшення шкідливих звичок та зменшення рухової активності молоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що вітчизняні вчені одностайні відносно того, що формування громадянської зрілості здобувачів загальної середньої освіти старших класів не забезпечує цей процес повною мірою на основі національних традицій, а потребує поєднання із здоров'язбереженням й це має підвищити якість проведення навчальних занять у закладах загальної середньої освіти та задовольнити потреби здобувачів освіти у зміцненні здоров'я й сприятимуть виробленню позитивного й активного ставлення до здорового способу життя, формуванню рухових умінь і навичок, а водночас й громадянської зрілості (Галіцан, 2010; Гельбак, 2010; Грищенко, 2019; Грузевич, 2021; Жамардій, 2021; Федоренко, 2021).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми – проблема взаємозв'язку здоров'язбереження та громадянської зрілості здобувачів загальної середньої освіти старших класів.

Метою даної статті є аналіз проблеми взаємозв'язку здоров'язбереження та громадянської зрілості здобувачів загальної середньої освіти України.

Методика дослідження: базується на загальних принципах базових сучасних положень педагогічної науки, психології і відображає взаємозв'язок методологічних та методичних підходів до вивчення проблеми взаємозв'язку здоров'язбереження та громадянської зрілості здобувачів загальної середньої освіти України.

Стаття доповнила методологію та інструментарій подальших емпіричних досліджень аспектів вивчення проблеми взаємозв'язку здоров'язбереження та громадянської зрілості старшокласників в закладах загальної середньої освіти.

Об'єкт дослідження: освітній процес в закладах загальної середньої освіти України.

Предмет дослідження: формування процесу поєднання

здоров'язбереження та громадянської зрілості старшокласників в закладах загальної середньої освіти України.

Вітчизняні науковці розглядають здоров'язбереження як важливий чинник особистісного розвитку, оздоровлення здобувачів вищої освіти шляхом раціонального використання рухової активності у поєднанні з іншими чинниками здорового способу життя. Провідна роль здоров'язбереження полягає у «вирішенні розвиваючих, оздоровчих, рекреаційних, лікувальних, профілактичних, відновлювальних і тренувальних завдань із використанням різноманітних видів рухової активності та вважається новим соціальним явищем, що полягає у регулярному використанні здобувачами вищої освіти доступних видів організованої оздоровчо-рекреаційної рухової активності та помірного обсягу навантаження під час занять з фізичного виховання або самостійно з метою відновлення фізичної та розумової працездатності, збереження здоров'я і покращання якості життя» (Жамардій, 2021).

Саме тому вважаємо, що різні аспекти здоров'язбереження і є тим важливим та необхідним процесом, що дозволяє прискорити та поглибити формування громадянської зрілості здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти, особливо для здобувачів освіти старшої школи.

Назріла необхідність виявлення тенденцій, закономірностей і психолого-педагогічних чинників застосування здоров'язбереження для здобувачів освіти старшої школи у поєднанні із формуванням громадянської зрілості як на уроках із фізичної культури, так й в освітньому процесі взагалі. На особливу увагу заслуговує питання проектування та впровадження методичної системи застосування здоров'язбереження в освітній процес закладів загальної середньої освіти.

Як стверджується в дослідженні вітчизняного вченого Т. Шевчук, існують сучасні підходи до розкриття сутності поняття «громадянськості». Її можна розглядати і як особистісну і як суспільну якість: «громадянськість як комплекс якостей особистості, що визначає її соціальну спрямованість, готовність досягати соціально значущих та індивідуальних цілей» (Шевчук, 2018, с. 87).

Маємо констатувати, що натепер доцільність дослідження обраної проблеми посилюється необхідністю розв'язання суперечностей між: теоретичним потенціалом сучасного знання щодо розвитку здоров'язбереження і недостатньо розробленими методико-організаційними питаннями його реалізації у закладах загальної середньої освіти; потребою оволодіння здобувачами загальної середньої освіти старшої школи сучасними здоров'язберувальними технологіями та науковою невизначеністю змісту та сутності громадянської зрілості як проблеми в умовах освітнього середовища та в позаурочний час у закладах загальної середньої освіти.

Саме тому, як стверджують вітчизняні вчені М. Носко, С. Грищенко, Ю. Носко «мобілізація прогресивних досягнень науки й практичного досвіду для гарантії одержання необхідного результату; побудова діяльності на інтенсивній, а не екстенсивній основі; приділення більшої уваги прогнозуванню діяльності з метою запобігання її проєкції у ході виконання» дозволять визначити основні орієнтири щодо взаємозв'язку здоров'язбереження та формування громадянської зрілості здобувачів освіти (Носко & Грищенко & Носко, 2013, с. 107).

В ході нашого дослідження вважаємо за потрібне наголосити, що існує необхідність обґрунтування педагогічних умов застосування здоров'язбережувальних технологій у взаємозв'язку з формуванням громадянської зрілості здобувачів загальної середньої освіти старшої школи як в освітньому середовищі, так й в позанавчальний час.

Погоджуємося із сучасними вітчизняними дослідниками, що положення щодо оптимізації освітнього процесу закладів загальної середньої освіти, закономірності цього процесу, зміст, форми та методи організації і проведення освітніх занять у зв'язку з недостатністю саме формування громадянської зрілості в поєднанні із технологіями здоров'язбереження потребують реформування (Грищенко, 2019; Жамардій, 2021; Даниско, 2021; Носко & Грищенко & Носко, 2013).

У нашому дослідженні підкреслюється, що різні форми рухової активності, організовані в межах групових або індивідуальних занять, спрямовані на зниження розвитку захворювань, досягнення та підтримання оптимального рівня фізичного стану потребують великої кількості методик навчання різним видам рухової активності та їхнього поєднанням, які спрямовані на зміцнення здоров'я, забезпечення високого рівня фізичної підготовленості та працездатності учасників освітнього процесу.

Термінологічна складова нашого дослідження має дієвий, практично-орієнтований характер. Саме тому вона разом із системою теоретичних і прикладних знань містить діяльнісну складову, тобто може розглядатися як знання в дії.

Установлено, що необхідною умовою підвищення ефективності здоров'язбережувальних технологій розглядається вітчизняними науковцями як «важливий чинник особистісного розвитку, оздоровлення студентської молоді шляхом раціонального використання рухової активності у поєднанні з іншими оздоровчими факторами» (Жамардій, 2021, с. 23). Як стверджує дослідник: «Провідна роль здоров'язбережувальних технологій полягає у вирішенні оздоровчих, рекреаційних, лікувальних, профілактичних, відновлювальних і тренувальних завдань із використанням різноманітних видів рухової активності» (Жамардій, 2021, с. 24). Це дає можливість стверджувати, що застосування здоров'язбережувальних технологій в освітньому процесі старших класів закладів загальної середньої освіти дозволить значно покращити ефективність збереження здоров'я здобувачів освіти, а також

має спрямувати їх до більш ефективного процесу формування громадянської зрілості за рахунок чіткого диференціювання навантажень, великого вибору засобів і методів проведення як занять із фізичної культури, так й громадянського виховання в урочний та позаурочний час (Федоренко, 2021, с. 12). Цей процес надасть можливість вчителям фізичної культури оптимізувати фізичний стан здобувачів загальної середньої освіти, й в той же час формувати громадянську зрілість здобувачів освіти.

На підставі аналізу вітчизняної педагогічної й психологічної наукової літератури встановлено, що проблема застосування здоров'язбережувальних технологій у взаємозв'язку з формуванням громадянської зрілості здобувачів освіти старших класів закладів загальної середньої освіти в освітньому процесі та в позаурочний час вивчається на різних рівнях: концептуальному (висвітлення суттєвості здоров'язбережувальних технологій, їхньої структури та функцій); категоріальному (оволодіння понятійним апаратом і визначеннями основних категорій) і гносеологічному (освоєння принципів і методів пізнання).

З'ясування структури поняття «застосування здоров'язбережувальних технологій на уроках з фізичної культури» в закладах загальної середньої освіти дало змогу констатувати, що найчастіше воно розглядається в теоретичному, методичному та організаційному аспектах.

Більш детально розглянемо складові цього широкого поняття («здоров'я», «оздоровчі технології», «здоров'язбереження», «взаємозв'язок формування громадянської зрілості з здоров'язбережувальними технологіями») в наших наступних наукових розвідках.

Розглядаючи дидактичні основи застосування здоров'язбережувальних технологій на уроках з фізичної культури здобувачів освіти старших класів у закладах загальної середньої освіти, маємо наголосити, що важливість та необхідність формування громадянської зрілості є одним із завдань соціальної програми нашої держави у зв'язку з визначенням провідної ролі фізичної культури і спорту як важливого фактора здорового способу життя, профілактики захворювань та формування гуманістичних цінностей молоді.

Натепер у процесі реформаційних перетворень в Україні, розвиток створення умов для всебічного гармонійного розвитку й здобувачів загальної середньої освіти в тому числі, дозволяють досягти фізичну та духовну досконалість особистості, виявити резервні можливості організму, сприяти формуванню патріотичних почуттів у громадян та позитивного іміджу нашої держави у світовому співтоваристві.

Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація»; Закон України «Про освіту» від 05.09.2017, № 2145-VIII; Закон України «Про фізичну культуру і спорт» (зі змінами) від 24.12.1993, № 3808-XII є нормативно-правовими документами правової

бази модернізації освітнього процесу з фізичної культури та формування громадянської зрілості здобувачів освіти всіх рівнів (Носко & Грищенко & Носко, 2013).

Аналіз наукових джерел та власних досліджень авторів підтвердив, що навчання здобувачів освіти у закладах загальної середньої освіти суттєво залежить від психолого-педагогічних та вікових особливостей віку 15-17 років, що приходяться на роки навчання у старших класах, становлення всебічно розвиненої особистості здобувача освіти й ефективного входження в соціальну систему суспільних взаємовідносин приходиться саме на цей період життя молоді.

Вітчизняна вчена О. Галіцан стверджує, що період, коли молоде покоління отримує освіту є визначальним у житті особистості, оскільки на цьому етапі відбувається становлення цілісної, здорової, свідомої людини, громадянина своєї держави. Таким, на думку багатьох учених, є дослідження вікових, статевих й індивідуальних особливостей здобувачів загальної середньої освіти та врахувати їх під час розроблення методичної системи застосування основних заходів із здоров'язбереження та водночас із формування громадянської зрілості в освітньому процесі.

Також вчена зазначає, що застосування деяких освітніх позаурочних заходів (програм), наприклад: «Заохочення до навчання» (Invitational Learning Program), дозволяє покращити «орієнтацію шкільного життя на заохочення учнів до навчання завдяки прояву до них поваги, визнання їхньої гідності й індивідуальних можливостей. Вона ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого підходу й зосереджує основну увагу на усвідомленні учнем можливості використання свого природного потенціалу в усіх сферах життя». Ця програма «акцентує увагу на особистісних (повага, довіра, оптимізм, наполегливість) й суспільних (повага до себе, повага до інших) якостях учителів, рівнях їхньої майстерності (навмисно непривітний, ненавмисно непривітний, ненавмисно привітний, навмисно привітний)». Саме тому вважаємо, що як вчителі-практики, так й майбутні вчителі гуманітарних спеціальностей мають використовувати деякі прийоми фасилітації у професійній діяльності (Галіцан, 2010, с. 9).

Учені зазначають, що стан розвитку загальної середньої освіти обумовлює нові вимоги до вчителів цих освітніх закладів (особливо вчителів фізичної культури та гуманітарних спеціальностей). Особливе занепокоєння викликає, на їхню думку, відсутність науково обґрунтованих засобів, методів і форм організації освітнього процесу із здоров'язбереження та гуманітарних дисциплін.

О. Галіцан доводить, що «інформаційно-освітню програму для школи «Я можу» (I CAN Program), метою якої є вироблення позитивних умінь і навичок, необхідних для досягнення успіху в житті; загальношкільну програму «S.T.A.R.» (S.T.A.R. Program), спрямовану на оволодіння учнями провідними етичними, культурними й релігійними цінностями; загальношкільну програму «STARS» (Students Taking a Right

Stand), метою якої є попередження небажаних проявів поведінки; інформаційно-освітню програму «Виховання характеру – понад усе» (Character First! Education Program), спрямовану на інтеграцію процесу виховання характеру в усі сфери шкільного життя та поліпшення поведінки учнів» необхідно впроваджувати в старших класах закладів загальної середньої освіти (Галіцян, 2010, с. 12).

Вчителі-практики та майбутні вчителі гуманітарних дисциплін в ході нашого експерименту прийняли участь в анкетуванні з метою удосконалення освітньої роботи в закладах загальної середньої освіти. В експерименті прийняли участь 24 вчителі-практики закладів загальної середньої освіти, що викладають в старших класах та 25 здобувачів вищої освіти.

Аналітичний огляд анкет під час педагогічного експерименту дає підстави стверджувати, що у вчителів-практиків наявні більш конкретні відомості щодо здоров'язбереження та формування громадянської зрілості здобувачів освіти. Проте, майбутні вчителі гуманітарних дисциплін (здобувачі вищої освіти) мали більш сучасні аспекти інформації щодо удосконалення здоров'язбережувальної та громадянської компетентностей.

Погоджуємося з ствердженням вітчизняної дослідниці О. Федоренко, що «педагогічні умови формування національно-патріотичної вихованості в учнів основної школи: упровадження методики формування національно-патріотичної вихованості учнів основної школи; внесення ціннісних складників у зміст навчальних предметів; розгортання культурно-освітнього простору для активно творчої національно-патріотичної діяльності учнів; здійснення соціально значущих національно-патріотичних справ та вчинків» є вкрай необхідною складовою формування громадянської зрілості здобувачів загальної середньої освіти старших класів (Федоренко, 2021, с. 20).

Як доведено сучасним вітчизняним вченим О. Даниском: «Успіх реалізації окреслених завдань значно залежить від рівня професіоналізму та компетентності вчителя. Водночас майбутній учитель фізичної культури (сучасний студент) має бути підготовленим до формування у школярів компетенцій, важливих для подальшої активної та ефективної діяльності у фокусі глобальної цифровізації». Погоджуємося, що у науковому просторі зростає кількість досліджень, спрямованих на вивчення особливостей використання новітніх підходів і практик як здоров'язбереження, так й формування громадянської зрілості: використання мобільних пристроїв та мультимедійних програм для надання здобувачам освіти освітнього контенту (Даниско, 2021, с. 171).

Сучасні наукові підходи до застосування здоров'язбережувальних технологій та поєднання їх з формуванням громадянської зрілості здобувачів загальної середньої освіти; програмно-нормативне забезпечення системи закладів загальної середньої освіти; урахування психолого-педагогічних і вікових особливостей здобувачів освіти

вважаються умовами «фасилітаційної компетентності учителя як конструкт, що відображає можливості педагога використовувати весь потенціал та механізми педагогічної фасилітації – педагогічну підтримку особистісного зростання учня та педагогічний супровід його навчальних досягнень. Фасилітаційна компетентність учителя забезпечує взаємодію між учителем та учнем, яка базується на засадах гуманізму, полісуб'єктності, толерантності, дозволяє встановити зв'язок між загально-ціннісними ідеалами української, зарубіжної педагогічної думки і сучасним станом педагогічної науки і практики, передбачає нагальний пошук способів і засобів гуманізації навчально-виховного процесу» (Гельбак, 2010, с. 76).

Більшість вітчизняних дослідників вважають, що необхідно використовувати здоров'язбережувальні технології та формування громадянської зрілості здобувачів загальної середньої освіти окремо. Проте, нам більше імпонує думка сучасної вітчизняної вченої О. Галіцян: «для здійснення педагогічної фасилітації важливими є передусім особистісні домінанти вчителя як фасилітатора. Дослідницею доведено, що педагогічна фасилітація надає можливість досягти такої взаємодії з учнем, яка буде підтримувати в дитині прагнення до самовдосконалення, самореалізації, саморозвитку, допомагати в усвідомленні себе як самоцінності, налаштовувати на особистісне зростання та розвиток здібностей». На нашу думку, це є гуманістичним, діалогічним, суб'єкт-суб'єктним характером відносин, а в той же час здатність учителя забезпечувати таку взаємодію з учнем, позитивно впливати, активізувати, стимулювати процес навчання та виховання стає напрямом формування громадянської зрілості здобувачів освіти (Галіцян, 2010, с. 10).

Ефективність освітньої діяльності здобувачів старших класів закладів загальної середньої освіти підтверджується покращенням загальної успішності як після вивчення гуманітарних дисциплін, так й в процесі проходження позанавчальних заходів.

Це підтверджує дослідження вітчизняного науковця Т. Грузевич, що стверджує: «Громадянська вихованість учнів в експериментальній групі зумовлена: доповненням змісту навчальних предметів питаннями громадянського виховання учнів та введенням спецкурсу «Громадянське виховання учнів в загальноосвітній школі»; використанням виховного потенціалу позааудиторних заходів для розвитку мотивації учнів до самовдосконалення; поєднанням традиційних та інноваційних форм, методів та засобів громадянського виховання учнів старших класів; забезпеченням методичного супроводу навчальних та виховних заходів; підвищенням громадянської культури педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів» (Грузевич, 2021, с. 332).

У вітчизняній педагогічній науці здійснюються дослідження здоров'язбереження та водночас формування громадянської зрілості здобувачів загальної середньої освіти. Здійснення контролю фізичної підготовленості громадянської зрілості та здоров'я здобувачів освіти

старших класів потребує розробки методичної системи їхнього застосування. Зростає роль взаємодоповнення здоров'язбережувальних технологій та формування громадянської зрілості здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти. Виникає потреба у міждисциплінарному підході до розроблення змісту національних освітніх програм із застосуванням здоров'язбережувальних технологій та забезпеченню академічної мобільності, яка є своєрідною платформою для створення єдиного європейського освітнього простору.

Перспективами подальших наукових розвідок проблем впровадження здоров'язбережувальних технологій поєднаних із формуванням громадянської зрілості здобувачів освіти старших класів закладів загальної середньої освіти.

Список використаної літератури

- 1. Галіцан О. А.** Формування педагогічної фасилітації майбутніх учителів у процесі навчання у вищому навчальному закладі : автореферат дис. канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2010. 21 с.
- 2. Гельбак А. М.** Розвиток комунікативних навичок підлітків засобами фасилітаційного впливу : дис. ... канд. психол. наук за спеціальністю 19.00.07. Київ, 2010. 186 с.
- 3. Грищенко С. В.** Самовдосконалення особистості : монографія. Чернігів : Вид-во «Десна-Поліграф», 2019. 192 с.
- 4. Грузевич Т. Ю.** Перевірка ефективності педагогічних умов громадянського виховання учнів старших класів на основі національних традицій. *Інноваційна педагогіка: науковий журнал*. 2021. Вип. 37. С. 328–332.
- 5. Даниско О. В.** Моделювання системи формування професійних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Інноваційна педагогіка: науковий журнал*. 2021. Вип. 37. С. 170–174.
- 6. Жамардій В. О.** Теоретико-методичні засади застосування фітнес-технологій на заняттях з фізичного виховання студентів закладів вищої освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук зі спеціальності : 13.00.02 – Теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я). Чернігів, 2021. 46 с.
- 7. Носко М. О., Грищенко С. В., Носко Ю. М.** Формування здорового способу життя : навчальний посібник. Київ : «МП Леся», 2013. 160 с.
- 8. Федоренко О. М.** Педагогічні умови формування національно-патріотичної вихованості в учнів основної школи загальноосвітніх навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2021. 26 с.
- 9. Шевчук Т. Є.** Громадянська компетентність як елемент формування особистості майбутніх фахівців. *Молодий вчений*. 2018. № 4.1 (56.1) квітень. С. 85–88.

References

- 1. Halitsan, O. A.** (2010). Formuvannia pedahohichnoi fasylyitatsii maibutnikh uchyteliv u protsesi navchannia u vyshchomu navchalnomu zakladi [Formation of pedagogical facilitation of future teachers in the process

of studying in a higher educational institution]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Odesa [in Ukrainian].

2. Helbak, A. M. (2010). Rozvytok komunikatyvnykh navychok pidlitkiv zasobamy fasylytatsiinoho vplyvu [Development of communication skills of adolescents by means of facilitation]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

3. Hryshchenko, S. V. (2019). Samovdoskonalennia osobystosti [Self-improvement of personality]. Chernihiv: Vyd-vo «Desna-Polihraf» [in Ukrainian].

4. Hruzevych, T. Yu. (2021). Perevirka efektyvnosti pedahohichnykh umov hromadianskoho vykhovannia uchniv starshykh klasiv na osnovi natsionalnykh tradytsii [Checking the effectiveness of pedagogical conditions of civic education of high school students based on national traditions]. *Innovatsiina pedahohika: naukovyi zhurnal – Innovative pedagogy: a scientific journal*, 37, 328-332 [in Ukrainian].

5. Danysko, O. V. (2021). Modeliuvannia systemy formuvannia profesiinykh kompetentnosti maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury v umovakh zmishanoho navchannia [Modeling of the system of formation of professional competencies of future physical education teachers in the conditions of blended learning]. *Innovatsiina pedahohika: naukovyi zhurnal – Innovative pedagogy: a scientific journal*, 37, 170-174 [in Ukrainian].

6. Zhamardii, V. O. (2021). Teoretyko-metodychni zasady zastosuvannia fitnes-tekhnologii na zaniattiakh z fizychnoho vykhovannia studentiv zakladiv vyshchoi osvity [Theoretical and methodological principles of application of fitness technologies in physical education classes for students of higher education institutions]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Chernihiv [in Ukrainian].

7. Nosko, M. O., Hryshchenko, S. V., & Nosko, Yu. M. (2013). Formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia [Formation of a healthy lifestyle]. Kyiv: «MP Lesia» [in Ukrainian].

8. Fedorenko, O. M. (2021). Pedahohichni umovy formuvannia natsionalno-patriotychnoi vykhovanosti v uchniv osnovnoi shkoly zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv [Pedagogical conditions of formation of national-patriotic education at pupils of the basic school of comprehensive schools]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

9. Shevchuk, T. Ye. (2018). Hromadianska kompetentnist yak element formuvannia osobystosti maibutnikh fakhivtsiv [Civic competence as an element of personality formation of future specialists]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, 4.1 (56.1), 85-88 [in Ukrainian].

Імерідзе М. Б., Бужина І. В., Грищенко С. В. Взаємозв'язок здоров'язбережувальних технологій та формування громадянської зрілості здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти

В статті проаналізовано, що традиційно організований процес формування громадянської зрілості здобувачів загальної середньої освіти старших класів не забезпечує цей процес повною мірою на основі національних традицій, а потребує поєднання із здоров'язбереженням через збільшення шкідливих звичок та зменшення рухової активності молоді.

Метою даної статті є аналіз проблеми взаємозв'язку

здоров'язбереження та громадянської зрілості здобувачів загальної середньої освіти України.

Об'єкт дослідження: освітній процес в закладах загальної середньої освіти України.

Предмет дослідження: формування процесу поєднання здоров'язбереження та громадянської зрілості старшокласників в закладах загальної середньої освіти України.

Висновки. У вітчизняній педагогічній науці здійснюються дослідження здоров'язбереження та водночас формування громадянської зрілості здобувачів загальної середньої освіти. Здійснення контролю фізичної підготовленості громадянської зрілості та здоров'я здобувачів освіти старших класів потребує розробки методичної системи їхнього застосування. Зростає роль взаємного доповнення здоров'язбережувальних технологій та формування громадянської зрілості здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти. Виникає потреба у міждисциплінарному підході до розроблення змісту національних освітніх програм із застосуванням здоров'язбережувальних технологій та забезпеченню академічної мобільності, яка є своєрідною платформою для створення єдиного європейського освітнього простору.

Ключові слова: здоров'язбереження, формування громадянської зрілості, загальна середня освіта, здобувачі освіти, старші класи.

Имеридзе М. Б., Бужина И. В., Грищенко С. В. Взаимосвязь здоровьесберегательных технологий и формирования гражданской зрелости соискателей образования учреждений общего среднего образования

В статье проанализировано, что традиционно организованный процесс формирования гражданской зрелости соискателей общего среднего образования старших классов не обеспечивает этот процесс в полной мере на основе национальных традиций, а требует сочетания со сбережением здоровья из-за увеличения вредных привычек и уменьшения двигательной активности молодежи.

Целью данной статьи является анализ проблемы взаимосвязи сбережения здоровья и гражданской зрелости соискателей общего среднего образования Украины.

Объект исследования: образовательный процесс в учреждениях общего среднего образования Украины.

Предмет исследования: формирование процесса сочетания сбережения здоровья и гражданской зрелости старшеклассников в учреждениях общего среднего образования Украины.

Выводы. В отечественной педагогической науке осуществляются исследования сбережения здоровья и одновременно формирования гражданской зрелости соискателей общего среднего образования. Осуществление контроля физической подготовленности гражданской зрелости и здоровья соискателей образования старших классов требует

разработки методической системы его применения. Растет роль взаимного дополнения здоровьесберегательных технологий и формирования гражданской зрелости соискателей образования заведений общего среднего образования. Возникает потребность в междисциплинарном подходе к разработке содержания национальных образовательных программ с применением здоровьесберегательных технологий и обеспечению академической мобильности, которая является своеобразной платформой для создания единого европейского образовательного пространства.

Ключевые слова: здоровьесбережение, формирование гражданской зрелости, общее среднее образование, соискатели образования, старшие классы.

Imeridze M., Buzhina I., Hryshchenko S. Relationship Between Health-Preserving Technologies and Formation of Civic Maturity of Students of General Secondary Education

The article analyzes that the traditionally organized process of forming civic maturity of general secondary school students does not provide this process entirely on the basis of national traditions, but requires a combination with health care by increasing bad habits and reducing physical activity of young people.

The purpose of this article is to analyze the problem of the relationship between health and civic maturity of students of general secondary education in Ukraine.

Object of research: educational process in general secondary education institutions of Ukraine.

Subject of research: formation of the process of combining health care and civic maturity of high school students in general secondary education institutions of Ukraine.

Conclusions. In the national pedagogical science, research on health care and at the same time the formation of civic maturity of students of general secondary education is carried out. Monitoring the physical fitness of civic maturity and health of high school students requires the development of a methodological system for their application. The role of mutual complementarity of health technologies and formation of civic maturity of students of general secondary education is growing. There is a need for an interdisciplinary approach to the development of the content of national educational programs using health technologies and ensuring academic mobility, which is a kind of platform for the creation of a single European educational space.

Key words: health care, formation of civic maturity, general secondary education, students, senior classes.

Стаття надійшла до редакції 03.09.2021 р.

Прийнято до друку 24.09.2021 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Міненко А.О.